

Zovšeobecniteľná teória navrhovania Christophera Alexandra.
Prínosy a limity – na príklade Pattern Language.

Christopher Alexander's Generalizable Theory of Design.
Contributions and Restraints – The Case of A Pattern Language.

ING. MONIKA MITÁŠOVÁ, PH.D.

České vysoké učení technické v Praze /
Fakulta architektury
Czech Technical University in Prague /
Faculty of Architecture

2014

SUMMARY

This habilitation lecture is related to the topic of my habilitation thesis dealing with the state of current architectural theory, more precisely the relation of general and special architectural theories in Europe and the U.S. in the second half of 20th century. [The aim of this lecture is to comprehend and interpret the theory of design formulated by Christopher Alexander, Anglo-American mathematician and architect, one of personalities influencing current discussion on the nature and the meaning of theory.](#)

The introductory part of the lecture points to both, this lecture points to both [extra-architectural contexts \(mathematical logic and linguistics\)](#) and [architectural](#) frameworks of Alexander's theory of design based on pattern language. In comparison with other interpretations of his work it stresses also the [relation of pattern language to mereology](#) – the theory of whole to part relation formulated in alternative set theory at the beginning of 20th century – and its relation to [mereotopology](#) in the work of mathematician and philosopher Alfred North Whitehead. These relations have yet to be sufficiently addressed and examined.

The main part of this lecture is concerned with the meanings of [pattern](#) and [pattern language](#) as delineated by Alexander. This part also gives some reasons why – despite various possible translations ([jazyk vzor\(c\)ov](#), [jazyk patrnosti](#)) – the use of original word pattern is preferred for the purpose of this lecture. Concrete use of Alexander's design language in a participative project at a high school campus in Eishin near Tokyo (in the 1980s) is presented here as an example of the generalizability of Alexander's theory.

The conclusion links the concept of pattern language to responses from various spheres of culture, including that of architecture. Finally it recalls the [reception of Alexander's theory in the Czech milieu](#) and [introduces his theory into the framework of my own theoretical research](#). The lecture ends with a summary of some [contributions](#) and [restraints](#) of Alexander's generalizable theory of design.

[The point of this lecture is also to situate Alexander's theory in current international discussion and refer to its potential to inspire new modes of generative diagrammatic design.](#)

SÚHRN

Habilitačná prednáška sa tematicky viaže na habilitačnú prácu, ktorá sa zaoberá stavom súčasnej teórie architektúry, presnejšie vzťahom všeobecných a špeciálnych architektonických teórií v Európe a USA v II. polovici 20. storočia. Cieľom prednášky je pochopenie a výklad teórie navrhovania, ktorú od 60. rokov 20. storočia formuluje britsko-americký matematik a architekt Christopher Alexander, jedna z vplyvných osobností súčasnej diskusie o povahe a zmysle teórie.

Prednáška poukazuje najskôr na mimoarchitektonické (matematicko-logické, jazykové) a na architektonické kontexty jeho teórie navrhovania založenej predovšetkým na *pattern language* /jazyk patternov/. Oproti iným výkladom jeho diela upozorňuje aj na súvislosť Alexandrovho jazyka patternov s mereológiou, teóriou vzťahu častí a celku, ktorá bola formulovaná na začiatku 20. storočia v rámci alternatívnej teórie množín či s mereotopológiou v diele matematika a filozofa Alfreda Northa Whiteheada. Tieto súvislosti neboli dotiaľ dostatočne tematizované ani preskúmané.

Hlavná časť prednášky sa venuje významom slova *pattern* a pojmu *pattern language* u Christophera Alexandra a zdôvodňuje, prečo aj napriek možným prekladom (*jazyk vzor(c)ov*, *jazyk patrnosti*) preferuje pre účely tejto prednášky užívanie pôvodnej podoby slova *pattern*. V tejto časti je tiež uvedené konkrétne využitie tohto jazyka navrhovania pri participatívnom návrhu stredoškolského kampusu v Ejšin neďaleko Tokia (80e roky), ako doklad zovšeobecniteľnosti Alexandrovej teórie.

Záver prednášky odkazuje na ohlasy koncepcie *pattern language* v rozmanitých oblastiach kultúry, vrátane architektonických. Napokon pripomína ohlasy jeho teórií v českom prostredí a uvádza Alexandrovu teóriu do rámca autorkinho vlastného teoretického bádania. Záver sumarizuje prínosy a riziká Alexandrovej (zovšeobecniteľnej) teórie navrhovania.

Zmyslom prednášky je aj situovanie Alexandrovej teórie v súčasnej medzinárodnej diskusii o architektúre a poukaz na jej možnú inšpiratívnosť pre nové spôsoby generatívneho diagramatického navrhovania.

KLÍČOVÉ SLOVÁ

zovšeobecniteľná teória architektonického navrhovania,
pattern /vzor(ec), vzorka, patrnost/, *pattern language*
/jazyk vzor(c)ov, vzoriek, patrností/, mereológia,
mereotopológia, semiotika, generatívna gramatika

KEY WORDS

generalizable theory of architectural design, pattern,
pattern language, mereology, mereotopology, semiotics,
generative grammar

OBSAH / CONTENT

2	.....	SUMMARY
3	.....	SÚHRN
4	.....	KLÍČOVÉ SLOVÁ / KEY WORDS
7	.....	[1] KONTEXTY VZNIKU <i>PATTERN LANGUAGE</i>
7	.....	[1a] jazykovedné a semiotické
8	.....	[1b] logicko-ontologické
10	.....	[1c] vnútroarchitektonická diskusia
13	.....	[2] <i>PATTERN LANGUAGE</i>
13	.....	[2a] etymológia a význam slov <i>pattern</i> , <i>language</i> a príbuzné pojmy
13	.....	[2b] vnútorná štruktúra a zmysel <i>patternu</i>
16	.....	[2c] využite <i>patternu</i> v autorskom navrhovaní
20	.....	[3] KONTEXTY OHLASOV <i>PATTERN LANGUAGE</i>
20	.....	[3a] architektonické a mimoarchitektonické
22	.....	[3b] ohlasy v českom prostredí
24	.....	[3c] <i>pattern language</i> v kontexte môjho výskumu
25	.....	[4] ZÁVER : prínosy a riziká navrhovania pomocou <i>pattern language</i>
26	.....	[5] LITERATÚRA
28	.....	[6] CV : ING. MONIKA MITÁŠOVÁ, PH.D.

Matematik a architekt Christopher Alexander (nar. 1936 vo Viedni) – doktor architektúry na Harvarde, profesor architektúry na Univerzite v Berekeley, USA (1963) kde založil Centrum pre environmentálne štruktúry (CES, 1967) –, sa zoberal otázkou ako sa môže navrhovanie architektúry inšpirovať poznávaním **živých systémov** (prírodných aj spoločensko-kultúrnych a iných). Na krízu medzinárodného moderného hnutia a modernizmu ako architektonického smeru reagoval alternatívou: mestá, ulice aj záhrady, stavby a ich interiéry považoval za **živú štruktúru** (*living or alive structure*, Alexander, 1996, s. 3) podobne, ako to bolo podľa neho charakteristické pre tradičné predmoderné kultúry a rurálne spoločnosti. Okolo II. svetovej vojny architekti podľa jeho mienky stratili schopnosť aj možnosti navrhovať architektúru ako živú (organickú) a životaschopnú súčasť sveta. Šlo mu teda o to, ako v nových podmienkach navrhovať architektúru v jej najširšom zmysle ako jednu z mnohých dimenzií životaschopného a kultivovaného sveta. Zároveň hľadal všeobecne zdieľateľný nástroj – architektonický jazyk, pomocou ktorého by sa dala obnoviť medzikultúrna aj medziodborová komunikácia o architektúre aj jej tvorba.

1a jazykovedné a semiotické kontexty

Druhá polovica 20. storočia – ako to formuloval aj filozof Michel Foucault –, prispievala k pestovaniu **jazykovej paradigmy** v myslení. Charakterizoval ju „jazykový obrat“ nielen v duchovných vedách, ale aj v rôznych oblastiach umenia (výtvarných a úžitkových aj v architektonickej tvorbe chápanej ako špecifický jazyk a reč). Christopher Alexander hľadal a navrhol **nástroj na tvorbu niektorých fyzických štruktúr utvárajúcich také životné prostredie, ktoré vyživuje/kultivuje ľudské bytosti** (*some of the physical structures that make the environment nurturing for human beings*, Alexander, 1996, s. 3). Uvažoval o tomto nástroji ako o analógii prirodzeného jazyka. Navrhol taký umelý jazyk tvorby architektúry, ktorý by pôsobil ako akýsi voľnejší variant „kódu“ dovoľujúci architektom aj laikom **generovať prostredie nepriamo – ako genetický kód generuje biologické organizmy**. Alexandrova analógia kódu v podobe neklasického jazyka nazývaného *pattern language* umožňovala jednak zdieľať porozumenie kontextu diaľnia vo svete: spoločenskému, kultúrnemu a prírodnému prostrediu a škále ich interpretácií (krajiny, lokality, stavebného pozemku...) a jednak sprostredkúvala dorozumenie architektov s objednávateľmi-užívateľmi, keď sa mali spolupodieľať na riešení architektonických úloh (návrhu/stavby mesta, domu, interiéru...).

[OBR—01]

Pattern language mal teda umožňovať transkultúrnu i profesionálne-laickú komunikáciu aj *participáciu* pri budovaní a zveľaďovaní prostredia. Na diskutovanú dobovú otázku či je architektúra jazykom medzi inými jazykmi teda Alexander odpovedal návrhom **všeobecne komunikovateľného a užívateľného jazyka navrhovania** a (zovšeobecniteľnými) postupmi navrhovania, ktoré s každou novou úlohou a novým riešením prechádzajú overovaním. Úlohu Alexander považoval za vyriešenú, ak architektonickým dielom (formou) odpovedala na **prírodné, spoločenské a kultúrne kontexty v spolupôsobení s nimi**. Inicátorom zmien v architektúre mohlo byť nielen premieňajúce sa prostredie, či premena spoločnosti a kultúry, ale aj **autonómna premena architektonickej úlohy samej**. Dá sa povedať, že **architektúra** bola podľa Alexandra **komplexný, adaptabilný (živý) organizmus – spolupôsobiaci naprieč všetkými dimenziami (mierkami, doménami) celku (univerza)**. V tomto zmysle bolo Alexandrovo uvažovanie blízke nielen štrukturalizmu ale aj vitalizmu. Navrhovanie chápal ako akúsi architektonicky tvorivú variantu nitzscheovskej radostnej vedy.

[OBR—02]

Kým iní architekti sa v dobovej diskusii o jazyku, reči a lingvistiky zaujímali najmä o predjazykové (činnostné) odovzdávanie skúseností bez kodifikovateľného jazyka architektúry – zaujímali sa o neformalizovaný či neformalizovateľný jazyk architektúry (bez gramatiky) alebo o reč architektúry (bez jazyka) prípadne sa venovali semiotike, Alexander ponúkol aj *pattern language* ako možnosť logicky formalizovateľného (algoritimizovateľného) jazyka založeného na východiskách dobovej matematiky a logiky, teórie systémov, informatiky a rodiacej sa umelej inteligencie.

1b logicko-ontologické kontexty

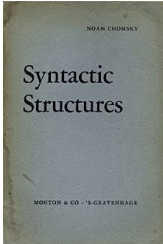
Alexander vychádzal z alternatívnej teórie množín a z teórie grafov (ktoré majú svoje realizácie aj v programovacích jazykoch). Čerpal zrejme predovšetkým z časti teórie množín nazývanej **mereológia** (z gr. *meros*, *časť*) – teória vzťahu medzi časťami a celkom. V dejinách západnej filozofie vzťah

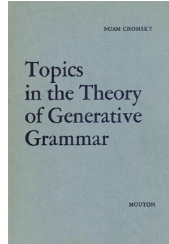
pattern language v kontexte semiológie a nových prístupov k jazyku

Ako architektúra (kontextuálna a pritom autonómna) komunikuje?
Je to jazyk medzi inými jazykmi?

Modernizmus v porovnaní s postmodernizmom: otázka formy (formácie, utvárania...) v porovnaní so záujmom o znak a znakový systém

1957
algoritmizácia jazyka /
matematické modely jazykov

1969

1964, Roland Barthes:
Elementy semiológie

[01]

Schulz: Semiotika

komplexný tzv. medzifenomén:

1. interpretácia čín a prežívanie
2. vedecká – pojmy pomnávajú aspekt tzv. čistého fenoménu
- a 3. architektúra ako súčasť kultúry pomenúva všetky aspekty medzifenoménu

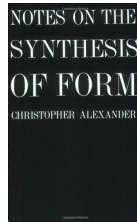
architektúra je komunikácia
jazyk deskriptívny a symbolický

Oslo/MIT /Ph.D./ 1963

Alexander:
forma je
syntéza úlohy
a prostredia

zvláštny typ jazyka
komunikačný
nástroj spoločnosti

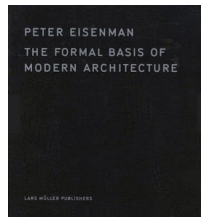

Harvard, 1964 /Ph.D./

Eisenman: Chomsky

forma: generická
(hĺbková, syntax geometrie)
a špecifická forma (zvonka,
úloha)

hĺbková štruktúra jazyka
(nesformoval jazyk)

Cambridge, 1963 /Ph.D./

[02]

časť a celku premýšľali už predsokratici, Platón aj Aristoteles, Leibniz i Kant (viď heslo *mereology*, *Princeton Encyclopedia of Philosophy*, 2003–2014), ale až Brentano a jeho žiaci – predovšetkým Edmund Husserl v *Logických skúmaniach* (1901) – iniciovali vznik samostatnej všeobecnej teórie vzťahu častí a celku.

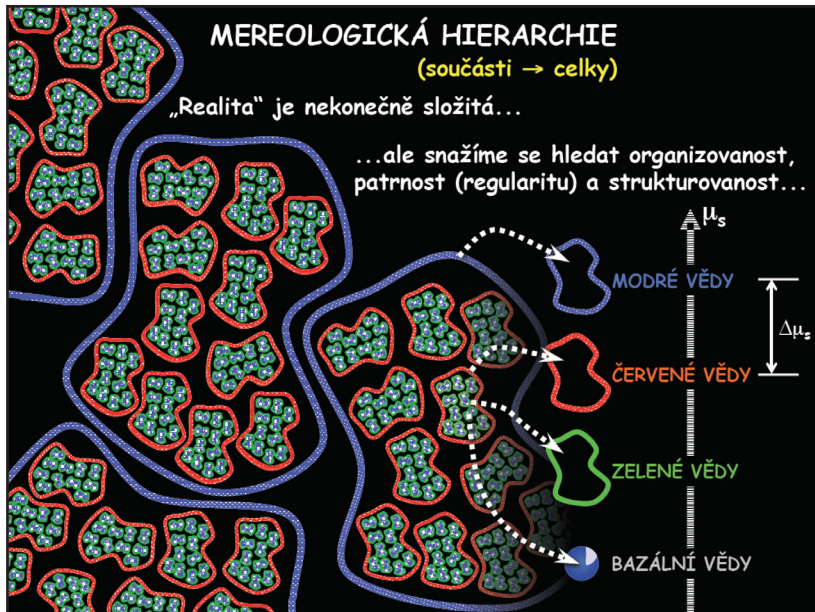
[OBR—03]

[OBR—04]

Medzi dvoma svetovými vojnami túto teóriu v kontexte matematickej logiky rozpracoval poľský matematik a logik Stanisław Leśniewski a jeho žiaci Alfred Tarski a Jan Łukasiewicz (Ľvovsko-varšavská škola logiky) ako jednu z troch oblastí formálneho systému ich alternatívnej teórie množín (prototetika – ontológia – mereológia). Leśniewski navrhol alternatívne pojmy a axiomatiku. Matematik a filozof Whitehead formuloval **mereotopológiu** ako časť metafyziky, ontológiu vzťahov medzi celkom, časťami, časťami častí a hranicami medzi časťami (Whitehead, 1927–28/1929). Nech už Alexandra ovplyvnila mereológia v prednáškach z logiky na Trinity College, a/alebo mereotopológia vo Whiteheadovom diele, obe majú pri pochopení povahy jeho jazyka navrhovania kľúčovú úlohu, ktorá nebola dosiaľ v teórii ani v dejinách architektúry bližšie preskúmaná a bolo by jej treba venovať aj samostatnú pozornosť.

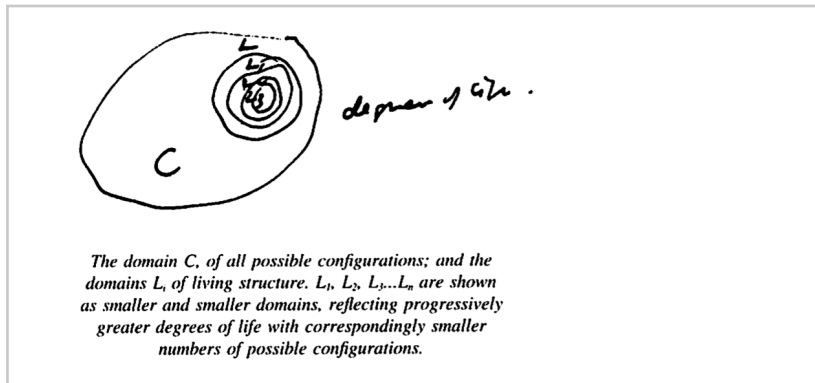
1c vnútroarchitektonická diskusia

Architektonická diskusia o jazyku foriem zahŕňala v 60. rokoch aj spomenutý záujem o **neformalizované či neformalizovateľné jazyky**. Ako príklad je možné uviesť aj transkultúrny výskum, ktorý vrcholil putovnou výstavou *Architektúra bez architektov* (New York 1964–65, reінštalovaná 17. 11. – 9. 12. 1970 v sieni Domu kazateľov na Betlémskom námestí v Prahe) a katalógom (1965) s rovnomenným názvom. Výskum sa zaoberal „neformálnymi“ a neklasickými architektúrami, ktoré nie sú zahrnuté do *ortodoxných dejín architektúry* (Rudofsky, 1965, s. 1 úvodu) a *niet pre ne* (v týchto dejinách vhodného) *mena*. Rudofsky ich diferencoval od *vznešenej, privilegovanej a vynikajúcej* architektúry (*noble, privileged, excellent architecture*) ako architektúru vernakulárnu,

[03]

Příklad mereologickej škály vied citovaný z prednášky Ivana M. Havla, kde pojem pattern prekladá ako patrnost, CTS, Praha 2006–2009.

[04]

Mereologické zobrazenie domény (C) všetkých možných konfigurácií menších domén ($L, L_1, L_2, L_3, \dots, L_n$) živej štruktúry. Menšie, nižšie domény reflektujú väčšie, vyššie domény či úrovne života ktorých sú súčasťou obsahujúc konfigurácie menších a menších domén. (Alexander, 1980, s. 293).

anonymnú, spontánnu, rurálnu a proto-industriálnu, alebo súhrnne **architektúra bez architektov**. Architektúru v tomto kontexte chápal **ako umenie tvorené rozličnými spoločenstvami či komunitami** (*communal art*).

Christopher Alexander tieto „anonymné“ kultúry nazýval aj *unselfconscious*, teda nerozvíjajúce autonómnu ani individuálnu tvorbu architektúry, inak povedané: kultúry bez diferencovaného povolania architekt (z hľadiska architektúry *nevedomé si jej individuality*). Oproti tomu rozlíšil *selfconscious* kultúry s povolaním architekt, vedomé si autonómie architektúry, umenia, inžinierstva (*vedomé si individuality* týchto tvorivých činností). Domnieval sa, že neindividualizované či predindividuálne postupy tvorby majú prepojenú a *homeostatickú* (*samoorganizujúcu sa*) adaptabilnú štruktúru, kdežto v architektonicky individualizovaných kultúrach je (mereologická) prepojenosť štruktúry narušená, preto v druhom prípade je nesúlad (neadaptabilita) medzi formou a kontextom nielen možná, ale dokonca pravdepodobná (Alexander, 1964, s. 37–38).

Základným elementom Alexandrovho jazyka je *pattern* (štrukturálny invariant, nie častica ale pole). V súlade s etymológiou je možné tomuto slovu porozumieť aj tak, ako je to uvedené v dvoch tabuľkách na s. 15. Prvá ukazuje etymológiu slova *pattern* a premeny jeho významov, druhá sémantické pole Alexandrovho pojmu *pattern* a príbuzné pojmy:

[OBR—05]

2a etymológia a význam slov *pattern*, *language* a príbuzné pojmy

[OBR—06]

2b vnútorná štruktúra a zmysel *patternu*

Slovo *pattern* sa dá v tomto význame prekladať, alebo ho možno prijať v pôvodnej podobe (ako napr. názvy algebraických štruktúr grupa, pologrupa...). To sa pre potreby tejto prednášky javí ako najvhodnejšie (pozri časť 3b *ohlasy v českom prostredí*, s. 21). *Pattern* podľa Alexandra reprezentuje *základné vlastnosti živého sveta prírody a kultúry* (základné vlastnosti všetkých fyzických štruktúr v akejkoľvek mierke živého sveta, ktoré zodpovedajú hlbinným ľudským kognitívnym štruktúram). Kniha *Pattern Language* (Alexander, 1977) uvádza 253 *patternov*, kultúrne *viac-menej ustálených, navracajúcich sa*, ktoré sa v živote a bývaní ľudí neobnovujú bez zmeny, ale *s aktuálnou diferenciou*. Každý takýto *pattern*: najskôr *patrnost* – obrys, neskôr opakujúci sa a ustáľovaný vor(ec) pôsobenia síl života a bývania v prostredí Alexander označil „slovníkovým heslom“ s číslom, názvom, prípadne fotografickým obrazom, skicou-diagramom a slovnou charakteristikou. Miera hypotetickosti či overenosti je označená škálou symbolov (0, *, **) uvedených na obrázku na s. 17.

[OBR—07]

253 hesiel knihy postupne predstavuje 253 patternov usporiadaných v mereologickom celku od najväčších domén (regióny, C, obr. s. 9) po najmenšie domény (veci, doména $L_{xy} - L_n$). Škála zahŕňa napríklad nasledovné heslá/patterny: 1. regióny, 2. distribúcia miest/metropolí, 3. okraje miest, 4. poľnohospodárske údolia, 5. cesty v krajine, 6. mestečká v krajine, 7. krajina, 8. mozaika subkultúr, 9. rozptýlenie v práci 10. mágia mesta, 11. lokálne oblasti dopravy... 52. sieť ciest a áut, (...) 58. karneval, (...) 63. tancovanie na ulici, (...) 118. strešné záhrady, (...) 165. otvor na ulicu, (...) 218. časti steny, (...) 235. mäkké vnútorné steny, 236. celkom otváracie okná, (...) 249. ornament, (...) 251, rôzne sedadlá, (...) 252. osvetlené miesta, 253. veci z nášho života. Nejde o klasický „slovník pojmov“ ani o klasickú „gramatiku“. Ide o multiplicitu či množinu (celok s časťami o určitých mierkach) a sústavu operácií na tejto množine. Význam a zmysel patternu môže byť činnosť, predstovne vymedzený veľmi voľne – približným obrysom či všeobecným rozvrhom (pozri etymológiu patternu, s. 12), prípadne sedimentovanejším vzorom a ustálenejším vzorcom s platnosťou modelu alebo povahou blízkou „genetickému kódu“. Aj tie sa však v prírodnom prostredí i architektonickej kultúre vracajú, opakovane realizujú s diferenciou, nie doslovne...

Takýto „jazyk“ je (mereologický) celok (doména) všetkých celkov (domén) schopný generovať rozmanité architektonické, urbanistické a dizajnérske diela. Primárnu úlohu v ňom hrajú vzťahy medzi invariantami/poľami vyššieho a nižšieho rádu zahrnuté v celku. Vzťah patternu a diagramu Alexander formuloval takto: *Diagram „je abstraktný pattern fyzických vzťahov, ktorý odpovedá na malý systém interagujúcich a konfliktných síl a je nezávislý na všetkých iných silách a všetkých ďalších možných diagramoch“ / „It is an abstract pattern of physical relationships which resolves a small system of interacting and conflicting forces, and is independent of all other forces, and of all other possible diagrams“* (Alexander, 1964/1973, Preface, s. 1). Operácie s patternami teda možno chápať aj ako (generatívne) diagramy navrhovania.

Na základe kvantitatívneho aj kvalitatívneho štúdia živých systémov (prírodných i kultúrnych) sformuloval Alexander 15 základných vlastností (*fundamental properties*) respektíve *rekurentných štruktúrálnych charakteristík* (Alexander, 1980, od s. 143) živého prostredia, ktoré mu slúžili do istej miery aj ako kritériá posudzovania životnosti/životaschopnosti architektonických diel (vlastných aj iných autorov). Bez nich by zmienенých 253 patternov

pattern - etymológia

- 14. storočie, "outline, plan, model, pattern" obrys/popísať v obecných pojmoch

- rané 15. storočie "model of behavior, exemplar," model správania sa, príklad

zo starej francúzštiny *patron* a priamo zo stredovekej latinčiny *patronus*

Vitruvius: stavba chrámu – patrón rozhodoval o vhodnosti použitého rádu (decor-vhodný)

1580e roky, z "patron" ako model napodobenia.

Vo význame: "to make something after a pattern" je doložený od cca 1600.

Vo význame: "take as a model" je od 1878.

Podobnosť medzi vzorom a pravzorom: obraz a pred-obraz (Platón).

pattern-books - vzorkovníky

vzor (vizuálny, gramatický...), vzorec, vzorka

60. roky 20. stor. *patrnost* – časová a priestorová regularita javov (I. M. Havel)

To, čo sa (opakovane) vynára a ukazuje: je viditeľné: spatřit, patrný (biológia)

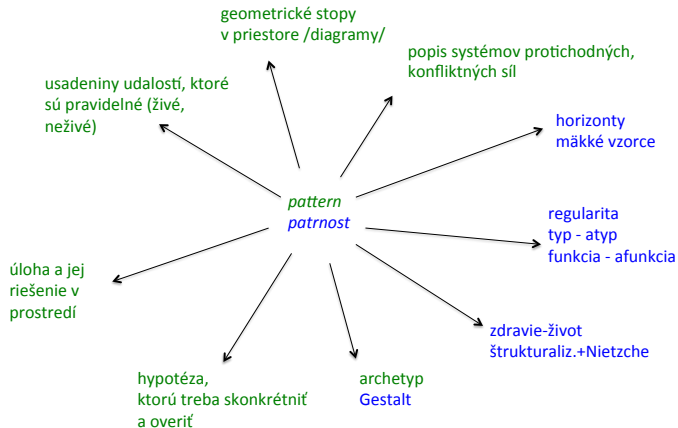
Vzory: od rozlišovania pravých a nepravých obrazov (striktná regularita) k rodinnej podobnosti (voľná regularita)

[05]

pattern u Christophera Alexandra

v knihách *A Pattern Language* (1977) a *The Timeless Way of Building* (1979)

a v sieti príbuzných pojmov

[06]

mohlo postrádať koherentnosť a celosťnosť (*wholeness*) živého organizmu. Dá sa o nich uvažovať aj ako fundamentálnych vlastnostiach 253 patternov (pozri obr. na s. 17 dolu).

[OBR—08]

2c využite *patternu* v autorskom navrhovaní

Ako možný príklad tu uvediem jediný Alexandrov architektonický projekt „za všetky“. Zámerne neuvádzam niekorú jeho súťaž, sociálne ani individuálne bývanie, či iné z obrovského množstva diel. Vyberám **participatívny transkultúrny projekt** s ktorým sa na Alexandra v 80. rokoch obrátil riaditeľ strednej školy v Ejšin neďaleko Tokia. Nový kampus strednej internátnej školy mali navrhovať učitelia, študenti a Alexandrovo centrum v Berkeley. Táto participácia výstižne ukazuje, ako si Alexander predstavoval komunikáciu – návrat jazyka navrhovania do rúk tých, ktorí budú realizátormi architektúry v zmysle jej návrhu aj obývania („*potom sa celá vec bude efektívne generovať sama*“ / „*the whole thing would effectively than generate itself*“). Alexander, 2014, s. 5). **Participácia** teda neprebíha živelne a/alebo plánovane, ad hoc či podľa overeného vzorca, ale **prostredníctvom výberu, variovaní či transformovania a overovania hypotetických patternov, na ktorých sa v súlade s vlastnými spôsobmi života, skúsenosťami a imagináciou dokázali participujúci dohodnúť.**

To umožňuje aj **premenu formulovania architektonických úloh. Od prevažne funkčných a typo-logických** v modernizme (napríklad: postav dopravnú stavbu nad riekou: most) na mereologicky chápanú úlohu reagujúcu na **kontext i program** (napríklad: spoj dva brehy). Toto prenesenie dôrazu na program a generatívny potenciál patternu sa stali pre súčasné generácie architektov a experimentujúce ateliéry architektúry napokon inšpiratívnejšie, než samotná algoritimizácia krokov a škála hypotetických 15 či 253 navracajúcich sa vlastností/patternov.

[OBR—09]

[OBR—10]

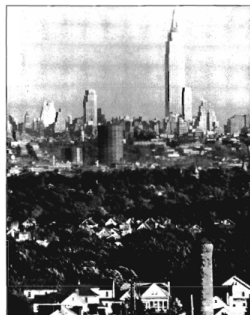

I INDEPENDENT REGIONS**

0, *, ** - miera hypoteticckosti patternu
 0 = variant, nenašiel invariant
 ** = invariant (charakter dobre sformovaného prostredia)

2 THE DISTRIBUTION OF TOWNS

16

[07]

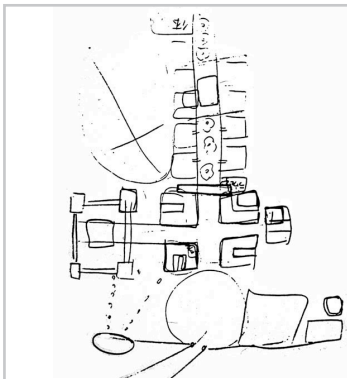
Levels of Scale mierková hierarchia	Strong Centers silné centrá	Boundaries hranice	Alternating Repetition opakovanie s diferenciu	Positive Space konvexný priestor
Good Shape dobre definovaný tvar	Local Symmetries previazanie/zakliesnenie do hĺbky	Deep Interlock previazanie/zakliesnenie do hĺbky	Contrast previazanie/zakliesnenie do hĺbky	Graded Variation kontinuálna zmena/gradient
Roughness nepravidelný/irregularita regularit/ nehladký	Echoes ozveny/analógie	The Void nevyplnenosť medzerovistosť	Inner Calm vnútorný kľud	Not-Separateness ne-oddelenosť/horizont

[08]

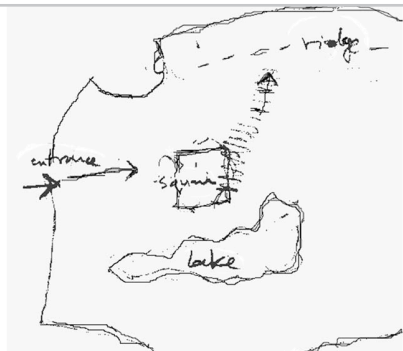
[09]

Participantí, riaditeľ školy a Ch. Alexander (za zástavkou)
na pozemku školy a ich spoločný návrh kampusu strednej internátnej školy
v Ejšin (80e roky)

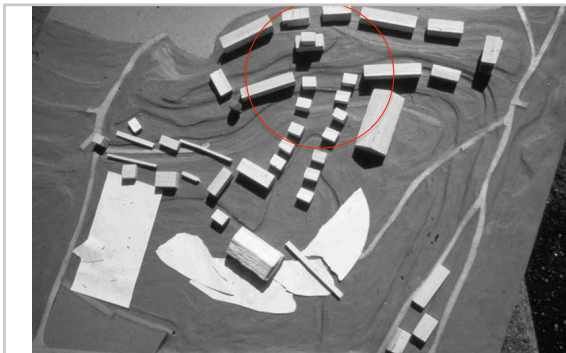
V kontexte programu /udalostí v mysli a skúsenosti/

1. vstup
2. yard: dvor/záhrada (predpriestor)
3. univerzitné centrum
4. *homebase street*: učebne v individuálnych domoch
5. jazero

V kontexte lokality /by the land itself, in the land/

1. vstup
2. rovina (námestie)
3. cesta
4. hrebeň svahu
5. jazero

Modely 1:500 (1:100, 1:200)

1. sekvencia: *alej – centrum – ulica učební* sa zmenila na: *alej – ulica učební – centrum*
2. Najkrajšia vyvýšenina s centrom *nebola* štvorec: centrum je na hrebeni (redefinícia pattrenu centrum)

BREAK IN PERCEPTION / ZMENA VNÍMANIA: frustrácia a mentálna energia skupiny

1. Formy ulíc a domov: rýchlosť a voľnosť pohybu harmonizujúce s miestom...

[10]

Návrh (kresba) kampusu od jedného z participujúcich učiteľov (vľavo hore), Alexandrova interpretácia pozemku (kresba vpravo hore) a výsledný návrh (model) kampusu (dolu).

Podľa Christophera Alexandra dovoľuje jazyk patternov navrhovať *morfológicky koherentné riešenia*, ktoré sú životaschopné a zdravé (prostredie s nimi zrástlo a pôsobí v jednote s prírodou aj spoločnosťou a kultúrou) majú, teda v tomto zmysle aj svoju *mravnú komponentu*, ktorá predpokladá neustále hľadanie odpovede na kladenú otázku: *Za akých podmienok je prostredie dobré?* Táto otázka sa týka povahy/prirodzenosti ľudského života. Mravným je potom v tomto zmysle naplnenie túžby/vôle po budovaní dobrého, zdravého, teda aj tvorivého prostredia – životaschopnej štruktúry.

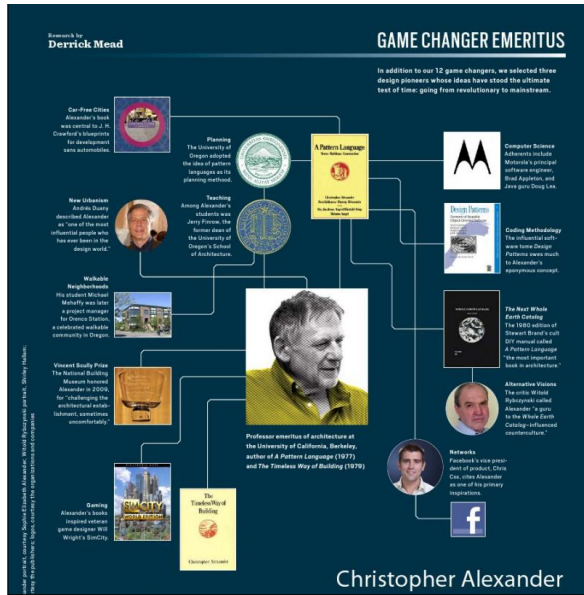
Jazyk, ktorého je Alexander spolutvorcom považuje za *generatívny*, pretože ním možno tvoriť *diela pre vlastné dlhodobé užívanie aj vlastné, teda užívateľské premeny v budúcnosti, pri rešpektovaní komplexnosti, adaptability a koherencie (dobrého, zdravého) celku* (Alexander, 2014, s. 5). Všetky modifikácie a viariácie prospievajúce celku sú dlhodobu možné a vítané s ohľadom na to ako sa včlenia do prostredia: ako reagujú na prostredie a ako prostredie reaguje na ne. Ich testom a kľúčnym (pretože najvitálnejším) kritériom je podľa Alexandra predovšetkým *koherencia*.

3a architektonické a mimoarchitektonické ohlasy

Zásadný rozdiel vidí Alexander vo všeobecnom užívaní patternového jazyka navrhovania v architektúre (americké hnutie za Nový urbanizmus, iniciatívy J. H. Crawforda napríklad za mestá bez automobilov /viď <http://www.jhcrawford.com/>) a v tvorbe počítačových programov (pattern design v IT, programovanie internetových sociálnych sietí, počítačových hier atď.). Aj v počítačovom programovaní sa síce kladie otázka *dobrého návrhu počítačového programu*, ale je to skôr (univerzálna) otázka jeho *technicky efektívneho fungovania*, nie otázka *komunitnej aj individuálnej zahrnutosti v dobrom celku*.

[OBR—11]

Preto si Alexander kladie aj otázku, v čom, nakoľko a ako počítačové programy a jazyky *zlepšujú ľudský život, keďže sa odvolávajú na architektonický jazyk patternov ako na inšpiráciu vlastných univerzálnych technických tvorivých postupov*. Veď podľa Alexandrovej vlastnej skúsenosti nie je užívanie jazyka *patternov* samo o sebe garantom návrhu životaschopného celku, ak neberie

[11]

do úvahy zmienených 15 rekurentných štrukturálnych charakteristík živých organizmov (Alexander, 2014, s. 7).

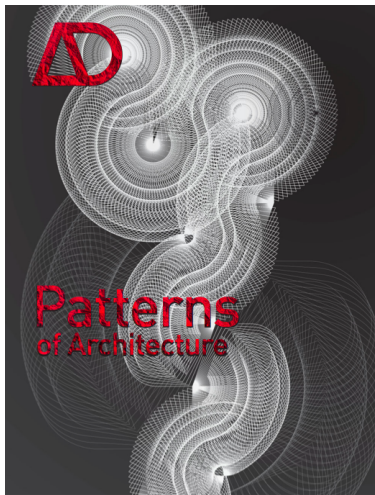
[OBR—12]

Alexandrov prístup k patternu sa stal aktuálne inšpirujúci aj pre súčasnú diskusiu o elementoch architektúry na tohtoročnom Bienále architektúry v Benátkach (2014). [A vďaka svojej mereologickej a generatívnej povahe sa môže stať aj inšpirátorom nových vzájomných vzťahov architektúry elementov a architektúry tokov – v kríze súčasného parametrizmu ako architektonického smeru či rukopisu.](#) Aj v tom je jeho inšpiračný potenciál pre súčasné navrhovanie architektúry. A aj v oblasti ďalšieho rozvoja participačných postupov navrhovania, veď sa jedná o jeden z vôbec prvých *open source* „kódov“ navrhovania architektúry.

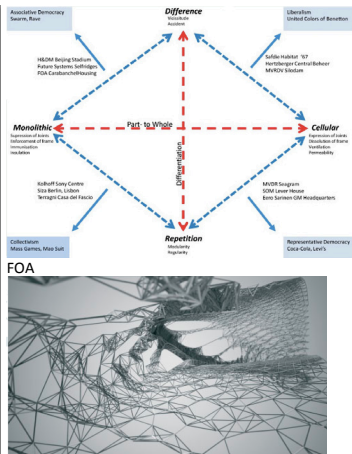
3b ohlasy v českom prostredí

Táto téma by predpokladala cielený samostatný výskum. Zatiaľ môžem povedať iba to, že pokiaľ viem [nie sú knihy Christophera Alexandra preložené ani publikované v češtine ani v slovenčine](#) (v poľštine *Język wzorców*, GWP Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2008, v ruštine *Jazyk šablonov*, Izdatel'stvo studija Artemija Lebedeva, 2014). Je pravdepodobné, že existujú individuálne nepublikované či samizdatové české či slovenské preklady, keďže už v 60. rokoch architekti a urbanisti venovali v bývalom Československu značnú pozornosť Alexandrovým názorom na mesto aj postupom participatívneho navrhovania. Vo svojej práci i textoch z Alexandra vychádzal [Petr Vaďura](#) zo SIALu /texty nie sú zatiaľ zverejnené, za túto informáciu vďačím Prof. Šváchovi/. V kontexte uvažovania o architektúre ako [otvorenom systéme](#) sa reflexii Alexandrových názorov na problémy moderného mesta venoval v 70. rokoch aj kritik a teoretik [Jiří Ševčík](#). Aj [Pavel Halík](#) v rozhovoroch všeobecne zmieňuje úlohu Alexandrových textov v uvažovaní o meste v Československu 60. a 70. rokov.

[OBR—13]

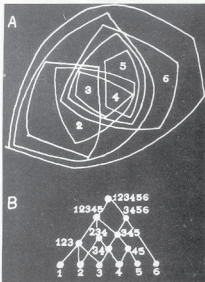

AD, Patterns in Architecture, 1979

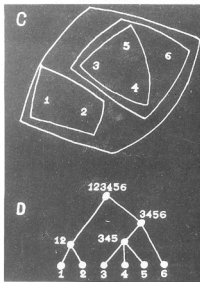

Kristian Coemy, Jasmina Frinčić and Jakob Kiaska, Interiorities, Masterclass Zaha Hadid (tutors: Patrik Schumacher and Ali Rahimi), University of Applied Arts, Vienna, 2009
This intensely differentiated spatial pattern is emerging from a network script that varies the networking rule according to the parameters of the different surface conditions. To further

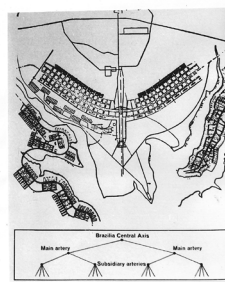
[12]

Christopher Alexander, princip struktury založené na polovagbách.

Christopher Alexander, princip dendritové struktury.
Lucio Costa, Brasília, hierarchická stromová struktura komunikačního systému. (Podle Ch.Alexandera).

In: Jiří Ševčík, Univerzalistické tendence v moderní architektuře, ČVUT, 1973 /Ph.D., školiel: Jiří Pechar/

Stroj a živý organizmus, architektura jako otevřený systém

Petr Vaďura /SIAL/, Pavel Halík...

[13]

Vplyv Alexandrových textov by bolo treba ukázať a zhodnotiť. V roku 2000 bola v kontexte urbanistickej čítanky zverejnená iba časť zmienenej štúdie *Mesto nie je strom* (Maier, 2000, s. 36–47). **Dôsledkom toho, že kľúčové práce nie sú preložené je neustálená terminológia a absencia odbornej i verejnej diskusie.** Okrem samotného pojmu *pattern* a *pattern language*, ktorý je napríklad v českom preklade katalógu Maxa Risselada *Raumplan versus Plan libre* (Risselada, 1987/2014, s. 53) príliš jednostranne, až zavádzajúco preložený ako „*model*“ resp. „*modelový jazyk*“ (model má v architektúre iný konvencionalizovaný význam ako *pattern*), ide aj o uvedené pojmy z teórie grafov. Kým pojem „stromový graf“ či „strom“ / „tree“ sa vhodne ustálil, problematickejšie je to s pojmom *semi-lattice*, ktorý je v teórii grafov obvykle prekladaný ako *polosvaz/polozväz*. Kým Jiří Ševčík ho ešte v 70. rokoch prekladal intuitívne výstižne ako *polovazba*, študentské práce a texty vychádzajúce zo štúdie preloženej v urbanistickej čítanke ho významovo posúvajú a uvádzajú ako *polomřížka*, hoci sa **nejedná o mriežku ale o zväzok**. Namiesto prieniku (množín) sa používa rovnako problematický termín *protnutí*, niekedy presnejší *překryv*, atď. Aj z tejto situácie je zrejmé, že aspoň základná oboznámenosť s teoretickými východiskami Alexandrových postupov navrhovania a ich vzťahom k jeho (zovšeobecniteľnej) teórii navrhovania je predpokladom ich pochopenia a interpretácie v našom jazykovom a myšlienkovom prostredí.

3c *pattern language* v kontexte môjho výskumu

V predloženej habilitačnej práci venovanej **problematike stavu súčasnej teórie architektúry** z hľadiska vzťahu všeobecných a špeciálnych teórií (systematizácie a antologizácie teórie) je dielo Christophera Alexandra interpretované ako jeden z mála prípadov teórie navrhovania, ktorý vznikol v druhej polovici 20. storočia s úsilím o zovšeobecnenie.

Oproti Alexandrovi je v práci rekonštruovaná aj pozícia talianskeho architekta a historika Bruna Zeviho, ktorý v druhej polovici 20. storočia uvažoval o všeobecnej priestorovej teórii (špeciálne teórie sa uňho podieľali na vzniku architektúry iba ak sa podieľali na tvorbe priestoru). Ďalšou rekonštruovanou pozíciou v tejto práci je raná predstava nórskeho architekta a teoretika Christiana Norberga-Schulza o intergálnej teórii. Integrálnu teóriu založil na koncepcii architektúry ako intencionálneho medzipredmetu a jazyka

architektúry ako semiotického systému, nedeskriptívneho jazyka (nepopisný symbolizmus, kým Alexandrov matematický aparát je vlastne popisný, deskriptívny symbolizmus). U Norberga-Schulza je architektúra symbolický kultúrny systém založený na sémantike úloh a ich riešení. Ak sa stabilizuje, vzniká štýl. U Alexandra je architektúra sieťou kontextu, úloh a ich riešení. Nevzniká štýl, ale kultúrna sieť založená na výbere hypotéz – konkrétne riešenie je ich zosieťovaním.

V kontexte súčasnej polemiky kritickej a projektívnej teórie by sa dal uviesť zásadný spor medzi Alexandrovým a Eisenmanovým ponímaním navrhovania aj jazyka (a znaku) architektúry, ktorý sa manifestoval už v diskusii začiatkom 80. rokov (Alexander–Eisenman, 1983). Architekti projektívnej teórie sa voči Alexandrovi vymedzujú tiež kriticke, hoci sa voľne inšpirujú jeho ponímaním architektúry ako životaschopného systému tvoriaceho nové kolektivity.

4 ..... ZÁVER

Prínosy:

- nástroj pre architektov a nearchitektov: participácia na základe pochopenia logiky patternu – transkultúrnych pravidiel (prvý *open source*)
- alternatívna teória rozvojaschopného patternu/diagramu PATTERN JE VŽDY
HYPOTÉZA: “A Pattern” nie “The Pattern”
- zmysel patternu je dobre usporiadaný celok: živý a zdravý (farmakon, ozdravný prostriedok, liek) a na druhej strane *večný návrat – pritakanie životu*.

Riziká:

- slepé nasledovanie patternu: stuhnutie na striktné pravidlo
- pattern vzniká spontánne ale vyznačuje sa určitými pravidelnosťami/vzorcami vo vzťahu človeka a prírody

5 ..... LITERATÚRA / REFERENCES

- (1) ALEXANDER, CHRISTOPHER (1964) *Notes on the Synthesis of Form*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- (2) ..... (1965) "City is Not A Tree", *Architectural Forum*, vol. 122, No. 1, pp. 58–62 (part I.), vol. 122, No. 2, pp. 58–62 (part II). Po česky publikované skrátené ako (2000) „Město není strom“, in: MAIER, KAREL, *Urbanistická čítanka 1*. Praha: ČKA, s. 36–47.
- (3) ....., SARA ISHIKAWA, & MURRAY SILVERSTEIN (1977) *A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction*, New York: Oxford University Press.
- (4) ..... (1979) *Timeless Way of Building*, New York: Oxford University Press.
- (5) ..... (1980) *The Nature of Order. An Essay on the Art of Building and the Nature of The Universe*, Berkeley : CES.
- (6) ..... (1996), The Origins of Pattern Theory the Future of the Theory, And The Generation of a Living World [presentation in San Jose, California, October of 1996, at The 1996 ACM Conference on Object-Oriented Programs, Systems, Languages and Applications (OOPSLA)].
- (7) WHITEHEAD, ALFRED NORTH (Lectures 1927–28, publ. 1929 (...), 1978) *Process and Reality. An Essay in Cosmology*, New York: The Free Press.
- (8) ŁUKASIEWICZ, JAN (1930, rpt. 1967) "Many-valued Systems of Propositional Logic", reprinted in MCCALL, STORRS, ed., *Polish Logic*, Oxford: Oxford University Press.
- (9) ..... (1951) *Aristotle's Syllogistic: From the Standpoint of Modern Logic*, Oxford: Clarendon Press.
- (10) Tarski, Alfred (1944) "The Semantic Conception of Truth and the Foundations of Semantics", *Philosophy and Phenomenological Research*, No. 4.
- (11) ..... (1982) *Logic, Semantics, Metamathematics*, Second edition, Indianapolis: Hackett Publishing Co.
- (12) ....., EISENMAN, PETER (1983), "Harmony in Architecture: The 1982 Debate Between Christopher Alexander and Peter Eisenman. An Early Discussion of the 'New Sciences' of Organised Complexity in Architecture". *Lotus International*, No. 40, pp. 60–68. Dostupné na: http://www.katarxis3.com/Alexander_Eisenman_Debate.htm
- (13) RUDOFSKY, BERNARD (1965/1970/?/), *Architektura bez architektů* (katalóg výstavy), [editor, vydavateľ ani rok vydania nie je uvedený], 37 s. Predslov Ing. arch. Milan Matašovský. Pôvodne publikované ako *Architecture Without Architects*, New York: MoMA, 1965.
- (14) RISSELADA, MAX (ed.), (2014), *Raumplan versus Plan libre. Adolf Loos, Le Corbusier*. Zlín : Archa 2014, s. 53.

Internetové zdroje

- (1) Stanford Encyclopedia of Philosophy. <http://plato.stanford.edu/entries/mereology/> Vyhľadané 9. 11. 2014.
- (2) Stránky J. H. Crawforda. <http://www.jhcrawford.com/> Vyhľadané 9. 11. 2014

6 ..... CURRICULUM VITAE (VÝBER)
ING. MONIKA MITÁŠOVÁ, PH.D.

Vzdelanie

1995–2002

ukončené externé postgraduálne štúdium na Fakulte architektúry STU v Bratislave.

1987–1993

ukončené štúdium na Fakulte architektúry, STU v Bratislave. odbor: architektúra.

Zamestnanie

september 2011 – v súčasnosti

Katedra teórie a dejín umenia, FF Trnavská univerzita v Trnave, SR, odborná asistentka.

apríl 2005 – apríl 2012

kurátorka Zbierky architektúry 20. storočia, SNG Bratislava, SR.

január 2003 – december 2004

postdoktorský výskumný pobyt, Centrum pro teoretická studia, UK a AV ČR, Praha, ČR.

september 2002 – september 2009

seminár zo súčasnej teórie architektúry, Škola architektúry Emila Přikryla, AVU, Praha, ČR.

september 1998 – december 2002

odborná asistentka na Katedre teórie a dejín architektúry, Fa TUL, ČR.

2000–2002

prodekanka pre vedu, výskum a zahraničie, Fa TUL, Liberec, ČR.

september 1993 – december 2002

odborná asistentka na Katedre teórie a dejín umenia, architektúry a urbanizmu, FA STU v Bratislave.

1. Prestížne vedecké publikácie a realizácie

1a monografia (výstava) v zahraničí

- (1) 2008 *SIDEWAYS*. S ateliérom zerozero untld. Expozícia českého a slovenského pavilónu na 11. Bienále architektúry v Benátkach, Taliansko. — 50%.

1c monografia (výstava) v ČR/SR

Štúdia v rozsahu vedeckej monografie (rozsah min. 3AH)

- (1) MONIKA MITÁŠOVÁ, Dialóg s rečou americkej kritičkej a projektívnej teórie, in: MONIKA MITÁŠOVÁ (ed.), *Oxymorón a pleonasmus II. Rozhovory o kritické a projektívnej teórii architektúry*, Zlatý řez a Vysoká škola výtvarných umení, Praha 2012, s. 405–453. [ISBN 978-8-0903826-5-7]. (rozsah 116 600 znakov, 64 normostrán, viac ako 3AH).

Výstavy – Kurátorské

- (1) 2012 *Denisa Lehocká 2012*, spolu s Alexandrou Kusou, SNG Bratislava. 50%.
- (2) 2011 *50+ UNDER CONSTRUCTION*, spolu s KA VŠVU a Mariánom Zervanom, Galéria Medium, Bratislava. — 30%.
- (3) 2010 *Priestory umenia v šedej zóne. Projekty pre tranzit*, spolu s ateliéromi Andrása Pálffyho na FA Viedenskej technickej univerzity a ateliérom Martina Uhríka na FA Slovenskej technickej univerzity, SNG, Bratislava. — 30%.
- (4) 2009 *Vladimír Dedeček*. Výstava analýz projektov architekta. Spolu s ateliérom Benjamína Bráďňanského na VŠVU v Bratislave, SNG. — 50%.
- (5) 2009 *Osemdesiate. Postmoderna v slovenskom výtvarnom umení 1985–1992*, spolu s hlavnou kurátorkou Beatou Jablonskou, SNG. — 50%. (Autorka expozície architektúry)
- (6) 2007 *Forma nasleduje... risk*, spolu s Janou a Jiřím Ševčíkovcami, Futura a Karlin Studios, Praha (máj-júl), reінštalácia SNG, Bratislava (august-september). — 50% (Autorka expozície architektúry).
- (7) 2006 *(Ne)stále expozície*. Expozícia architektúry, SNG, Bratislava. — 100%.
- (8) 2005–2006 *Slovenský mýtus*. Expozícia architektúry, SNG, Bratislava. — 100%.

1d samostatná časť v českej/slovenskej monografii

(kapitoly vo vedeckých monografiách, rozsah viac ako 1AH)

- (1) MONIKA MITÁŠOVÁ, Děni anto-logizace. In: Jiří ŠEVČÍK – MONIKA MITÁŠOVÁ (eds.), *Česká a slovenská architektura 1971–2011*, VVP AVU, SNG a VŠVU, Praha 2012, s. 911–931. [ISBN 978-80-87108-28-4]
- (2) MONIKA MITÁŠOVÁ, Americká kritická a projektívni teorie architektury, in: MONIKA MITÁŠOVÁ (ed.), *Oxymorón a pleonasmus. Texty kritické a projektívni teorie architektury*, Zlatý řez a Vysoká škola výtvarných umení, Praha 2011, s. 6–36. [ISBN 978-80-903826-3-3]
- (3) MONIKA MITÁŠOVÁ, Drobné subverzie? Architektúra druhej polovice 80. a začiatku 90. rokov na Slovensku, in: JABLONSKÁ, BEATA (ed.): *Osemdesiate. Postmoderna v slovenskom výtvarnom umení 1985–1992*. Bratislava 2009, s. 170–199. [ISBN 978-80-8059-140-3] — 10%
- (4) MONIKA MITÁŠOVÁ, Forma nasledujúca risk, in: MONIKA MITÁŠOVÁ – Jiří ŠEVČÍK – JANA ŠEVČÍKOVÁ – MARIAN ZERVAN (eds.), *Forma nasleduje... risk*, SNG, Bratislava 2007, s. 19–47. [ISBN 978-80-8059-126-7] — 25%
- (5) IVAN M. HAVEL – MONIKA MITÁŠOVÁ, Prostor prožívaný jako prostor k jednání, in: MICHAL AJVAZ – IVAN M. HAVEL – MONIKA MITÁŠOVÁ (eds.), *Prostor a jeho člověk*, CTS a Vesmír, Praha 2004, s. 153–220. [ISBN 80-85977-60-5] — 50%.

2. Kladné ohlasy prác

2b citácie v ČR/SR

Citácie textov

– Vo vedeckých monografiách

- (1) Monika Mitášová, Postmoderna ako krízový a prechodný jav architektúry v Československu. In: Buletín MG 2009, Brno 2009, s. 71–80. [ISBN 978-80-7027-207-7] In: Horáček Martin, Za krásnejší svet. Tradicionalismus v architektuře 20. a 21. století, VUTIUM a Barrister a Principal, Brno 2013, s. 389. [ISBN 978-80-7485-002-8]
- (2) Michal Ajvaz – Ivan M. Havel – M. Mitášová (eds.), Prostor a jeho člověk, Vesmír, Praha 2004 [ISBN 80-85977-60-5] In: Milena Bartlová, Skutečná přítomnost. Středověký obraz mezi ikonou a virtuální realitou, Argo, Praha 2012, s. 208 a 338. [ISBN 80-85977-60-5]

– V karentovaných časopisoch

- (3) Monika Mitášová, Americká kritická a projektivní teorie architektury, in: Monika Mitášová (ed.), Oxymorón a pleonasmus. Texty kritické a projektivní teorie architektury, Zlatý řez a Vysoká škola výtvarných umění, Praha 2011, in: Marián Zervan, Analýza a interpretácia architektúry v diele Petra Eisenmana, Filozofia, 2013, roč. 68, č. 7, s. 571, 575 a 581.
- (4) Monika Mitášová, Oxymorón a pleonasmus II. Rozhovory o kritické a projektivní teorii architektury, Zlatý řez a Vysoká škola výtvarných umění, Praha 2012, in: Marián Zervan, Analýza a interpretácia architektúry v diele Petra Eisenmana, Filozofia, 2013, roč. 68, č. 7, s. 581.
- (5) Michal Ajvaz – Ivan M. Havel – Monika Mitášová (eds.) Prostor a jeho člověk, In: Jaroslava Kunschová, Uvažovanie o priestore (M. Ajvaz – I. Havel – M. Mitášová (eds.)), Filozofia, 2006, roč. 61, č. 1, s. 85–86.

2d ohlasy na publikácie

Recenzie v nekarentovaných časopisoch a odborných informačných listoch

- (1) Oxymorón & pleonasmus II. Texty kritické a projektivní teorie architektury. Ed. M. Mitášová. In: Ondřej Beneš, Oldřich Ševčík, Dialogy se současnými americkými architekty čili Oxymorón & pleonasmus – tentokrát svazek II, Arch, 2013, č. 7–8, s. 64–65. [ISSN 1335-3268]
- (2) Oxymorón & pleonasmus II. Texty kritické a projektivní teorie architektury. Ed. M. Mitášová. In: Ondřej Beneš, Oldřich Ševčík, Oxymorón & pleonasmus – tentokrát svazek II čili dialogy se současnými americkými architekty, ALFA. Bulletin FA ČVUT, 2013, roč. 7, s. 2.
- (3) Oxymorón & pleonasmus. Texty kritické a projektivní teorie architektury. Editorka a autorka úvodního eseje M. Mitášová. In: Ondřej Beneš, Oldřich Ševčík, Americké architektonické teorie na cestách přehodnocení moderny, kritické teorie a architektonických praktik, ERA 21, 2012, č. 3, s. 10. [ISSN 1801-089X].
- (4) Oxymorón & pleonasmus. Texty kritické a projektivní teorie architektury. Editorka M. Mitášová. In: Ondřej Beneš, Oldřich Ševčík, Nad texty současné americké „kritické“ a „projektivní teorie“ architektury, Stavba, 2012, č. 2, s. 4–5. [ISSN 1210-9568].
- (5) Oxymorón & pleonasmus – Texty kritické a projektivní teorie architektury. Monika Mitášová (ed.), In: Imro Vaško, Prečo čítať teóriu...?, Arch, 2012, č. 6, s. 59–60. [ISSN1335-3268].

3a prednášky

- (1) Architektúra 20. storočia vo svete I. a II.
- (2) Súčasná architektúra na Slovensku

3b pravidelné cvičenia

- (1) Seminár interpretácie a kritiky architektonického diela
- (2) Dejiny architektonických teórií
- (3) Úvod do kritiky a interpretácie architektúry

3h iná knižná publikácia, didaktická pomôcka

- (1) JIŘÍ ŠEVČÍK – MONIKA MITÁŠOVÁ (ed.), *Česká a slovenská architektura 1971–2011*, VVP AVU, SNG a VŠVU, Praha 2012. [ISBN 978-80-87108-28-4] 938 s. — 50%

5. Tvorivé a riad. aktivity, ostatné publikácie

5c pôvodný článok v českom/slovenskom vedeckom a odbornom časopise

- (1) MONIKA MITÁŠOVÁ, Akty aktualizovania aktov. Sexty a texty Holých báb, *Gender, rovné príležitosti, výzkum*, roč. 12, č. 1, 2011, s. 44–53. s. [ISSN 1213-0028]
- (2) MONIKA MITÁŠOVÁ, Podoby hybridity v súčasnej architektúre, *ERA 21*, 2008, roč. 5, č. 5, s. 53–56. [ISSN 1801-089X]
- (3) MONIKA MITÁŠOVÁ, The Bartlett School of Architecture: tradícia v experimentovaní, *Stavba*, 2004, roč. 11, č. 4, s. 10. [ISSN 1210-9568]
- (4) MONIKA MITÁŠOVÁ, Múzeum ako cesta medzi dunami, *Vesmír*, 2004, roč. 83, č. 1, s. 58–60. [ISSN 0042-4544]
- (5) MONIKA MITÁŠOVÁ, Priechod pod Prašným mostom, *Vesmír*, 2004, roč. 83, č. 2, s. 118–120. [ISSN 0042-4544]
- (6) MONIKA MITÁŠOVÁ, Dom vo svahu, *Vesmír*, 2004, roč. 83, č. 4, s. 238–240. [ISSN 0042-4544]
- (7) MONIKA MITÁŠOVÁ, Oranžéria, *Vesmír*, 2004, roč. 83, č. 5, s. 298–300. [ISSN 0042-4544]
- (8) MONIKA MITÁŠOVÁ, Rozhranie medzi mestom a krajinou, *Vesmír*, 2004, roč. 83, č. 7, s. 418–420. [ISSN 0042-4544]
- (9) MONIKA MITÁŠOVÁ, Obývanie domu v stave zrodu, *Vesmír*, 2004, roč. 83, č. 8, s. 478–480. [ISSN 0042-4544]
- (10) MONIKA MITÁŠOVÁ, Systém reštaurácie OM, *Vesmír*, 2004, roč. 83, č. 9, s. 538–540. [ISSN 0042-4544]
- (11) MONIKA MITÁŠOVÁ, Nová stavba na Sněžke, *Vesmír*, 2004, roč. 83, č. 10, s. 598–600. [ISSN 0042-4544]
- (12) MONIKA MITÁŠOVÁ, Podoby záhrady, *Vesmír*, 2004, roč. 83, č. 11, s. 658–660. [ISSN 0042-4544]
- (13) MONIKA MITÁŠOVÁ, Architektúra, obraz a oko, *Vesmír*, 2004, roč. 83, č. 12, s. 710–712. [ISSN 0042-4544]

5d pôvodný príspevok na českej konferencii (v zborníku)

- (1) 2012 MARIÁN ZERVAN – MONIKA MITÁŠOVÁ, *Premenné architektúry vo veku tekutosti, konferencia Umenie v tekutej dobe I.*, FTF VŠMU, Bratislava 2012 (zborník v tlači). — 50%.
- (2) 2009 IVAN M. HAVEL – MONIKA MITÁŠOVÁ, *Percepce a tvorba agregátových objektů v prostoru*, (zborník konferencie) JOZEF KELEMEN (ed. et al), *Kognice a umělý život IX.*, Slezská universita v Opavě, Opava 2009, s. 89–99 [ISBN 978-80-7248-516-1].
Tiež ako výzumná zpráva CTS-09-01. [VZ: MSM 021620845] — 50%.
- (3) 2008 MARIÁN ZERVAN – MONIKA MITÁŠOVÁ, *Antologizmus verzus syntetizmus. Podoby teórie architektúry v súčasných antológiách*, (zborník konferencie), JIŘÍ ŠEVČÍK – MONIKA MITÁŠOVÁ – EVA KRÁTKÁ (eds.), *(A)symetrické historie – zmalčené rámce a vytěsňené problémy*, AVU Praha, 2008, s. 72–86. — 50%.
- (4) 2007 IVAN M. HAVEL – MONIKA MITÁŠOVÁ, *Vztah k druhému a architektura*, (zborník konferencie), JOZEF KELEMEN (ed. et al.) *Kognice a umělý život VII.*, Slezská universita v Opavě, Opava 2007, s. 125-131 [ISBN 978-80-7248-412-6].
Tiež ako výzumná správa CTS-06-09. [VZ: MSM 021620845] — 50%.
- (5) 2006 IVAN M. HAVEL – MONIKA MITÁŠOVÁ, *Zjednávaní struktur. In: Svět jako struktura, struktura jako obraz*, (zborník z konferencie), FHS UK, Praha 2006, s. 15-33. [ISBN 80-239-8518-3] — 50%. Monika Mitasova, strana 10
- (6) 2005 IVAN M. HAVEL – MONIKA MITÁŠOVÁ, *Umělý život a živé umění: Případ zeleného králik*, (zborník konferencie), JOZEF KELEMEN (ed. et al), *Kognice a umělý život V.*, sv. 1, Slezská universita v Opavě, Opava 2005, s. 181–184 [ISBN 80-7248-310-2] — 50%.

5g udelený grant zahraničný

- (1) september 2009 – február 2010 Výskumný grant Fulbrightovho programu, Fulbrightova komisia USA-Slovensko. Škola architektúry, Columbia University New York, USA.
— Zodpovedná riešiteľka.

5h udelený grant externý ČR/SR

- (1) 2012 Publikačný grant vo vydavateľstve Zlatý řez v Prahe: Ministerstvo kultúry ČR.
- (2) 2011 Publikačný grant vo vydavateľstve Zlatý řez v Prahe: Ministerstvo školství ČR.
- (3) 2011 Vedecký a publikačný grant Inštitútu vedy a výskumu VŠVU v Bratislave, SR.
- (4) 2011 Publikačný grant Nadace pro českou architekturu, ČR.

5j menov. spolupracovník grantu v ČR

- (1) 2007–2010 Výskumný zámer MŠMT MSM6046144601 *České umění v období post-socialistické transformace 1980-2005*. VVP AVU, Praha. Zodpovedný riešiteľ PhDr. Jiří Ševčík.
— Spoluriešiteľka.

5o3 Edícia antológií

- (1) MONIKA MITÁŠOVÁ (ed.), *Oxymorón a pleonasmus II. Rozhovory o kritické a projektívni teorii architektury*, Zlatý řez a Vysoká škola výtvarných umění, Praha 2012. [ISBN 978-8-0903826-5-7]
- (2) MONIKA MITÁŠOVÁ (ed), *Oxymorón a pleonasmus. Texty kritické a projektívni teorie architektury*, Zlatý řez a Vysoká škola výtvarných umění, Praha 2011. [ISBN 978-80-903826-3-3]
- (3) MICHAL AJVAZ – IVAN M. HAVEL – MONIKA MITÁŠOVÁ (eds.), *Prostor a jeho člověk*, CTS a Vesmír, Praha 2004. [ISBN 80-85977-60-5] — 30%.